

Targed 1	Sicrhau dy fod yn cyfeirio at ddogfennau allweddol i gyd-destun yr aseiniad. Gwella eich hymgysylltiad â llenyddiaeth drwy ddarllen mwy o erthyglau academiaidd.	Edrychaf ar nifer o erthyglau academiaidd yn benodol ar yr ymyrraeth therapi Lego ag awtistiaeth.
Targed 2	Parhau i gymharu ffynonellau ymchwil yng nghorff yr aseiniad	Ychwanegaf wrthddadleuon i fy ngwaith.
Targed 3	Gwella'r sgiliau cyfeirnod drwy brawf-ddarllen yn ofalus eich rhestr gyfeirnod	Wrth gwblhau'r rhestr cyfeirnod edrychaf ar y llawlyfr yn gyson.

Cylch 2 Astudiaethau Craidd: Y Dysgwr: Pwy ydw i'n ei addysgu?

Dewiswch ymyrraeth sydd yn cefnogi dysgu a datblygiad disgybl/grŵp o ddisgyblion. Adfyfiriwch yn feirniadol ar ei botensial i sicrhau cynnydd disgyblion a'r heriau posib all ymddangos.

Bwriad yr aseiniad yw ddewis ymyrraeth i gefnogi dysgu a datblygiad disgybl gan adfyfrio'n feirniadol ar ei botensial i sicrhau cynnydd. Y disgybl canolbwyntir ar yw lestyn (ffug enw) sy'n fachgen wyth mlwydd oed awtistig, yr ifancach yn ddosbarth cymysg ar gyfer plant ag awtistiaeth. Mynna BERA (2018,t.7) bod cyfrinachedd ac anhysbysrwydd yn bwysig wrth drafod person ac nad oes hawl rhannu gwybodaeth bersonol sy'n gallu ei adnabod. Eglura MacConville (2010) bod Anhwylder Sbectwm Awtistig (ASA) yn anabledd cudd a datblygiadol sy'n dylanwadu ar sgiliau cymdeithasol, iaith, ffordd o feddwl ac ymddygiad. Canolbwyntir ar lestyn yn benodol oherwydd mae'n cymdeithasu'r lleiaf allan o aelodau'r dosbarth. Dangosir proffil lestyn (gwelir atodiad1) nad yw'n hoffi gwaith dosbarth nac ymarfer corff, er hyn mae'n mwynhau'r tu allan, technoleg a gweithgareddau ymarferol fel chwarae gyda thywod, dŵr neu Lego. At hyn, sonnir bod angen datblygiad pellach gyda'i sgiliau echddygol man, sgiliau canolbwyntio, ffurfio perthnasau a chyfathrebu gydag eraill. Amlyga Ryder (2013,t.7) y pwysigrwydd i ffocysu ar gryfderau, diddordebau a chynnydd y plentyn yn ogystal â'u rhwystrau ac mae diddordebau'n ddefnyddiol i gymell dysgu a datblygiad. Wrth ystyried y cryfderau a'r agweddau i wella o'r broffil dewisir yr ymyrraeth therapi Lego. Yn y math hwn o therapi, mae plant yn cydweithio a chymryd rolau penodol megis y peiriannydd sydd â'r

cyfarwyddiadau, y cyfarwyddwr sy'n sicrhau gwaith tîm, y darparwr sydd â'r brics a'r adeiladwr sy'n adeiladu'r model (AutismResearchTrust, 2018). Penderfynir ar yr ymyrraeth yma oherwydd ei boblogrwydd i gefnogi plant ag awtistiaeth i gydweithio mewn modd hwyl, yn arbennig mae'n addas i'r mwyafrif o oedrannau achos gellir ei addasu'n hawdd yn dibynnu ar anghenion, cryfderau a diddordebau (AutismResearchTrust, 2018). Edrychir ar ei sgiliau cymdeithasol yn benodol gan mae ond yn bosib canolbwyntio ar un agwedd, ond yn ychwanegol bydd yr ymyrraeth yn datblygu ei sgiliau ieithyddol ac echddygol man. Dyma weithgaredd addas ar gyfer y dosbarth o ganlyniad i'r nifer fach o ddisgyblion yn yr uned, felly mae'n gyfle i bawb datblygu sgiliau cymdeithasol. Yn ôl erthygl 3 a 29 o hawliau plant Cymru, dylai pob sefydliad sy'n ymwneud a phlant gwneud yr hyn sydd orau i bob plentyn i fod y gorau gallwch fod (CPC, 2011).

Sut mae plant yn dysgu ac yn datblygu yn gymdeithasol?

Yn gyntaf trafodir am ddatblygiad cymdeithasol, sut mae plant ag awtistiaeth yn datblygu'n gymdeithasol a chysylltu â theorïau. Yn ôl Oesterreich (2017) rhwng yr oedrannau chwech ac wyth mae ffrindiau'n dod yn fwy pwysig i blant. Ar yr un pryd, amlyga Bulman (2006) rhwng yr oedrannau saith a deuddeg datblygir y sgiliau i gyd-chwarae, mwynhau sgysiaid a chymryd tro. I'r gwrthwyneb, ceir anawsterau gan lestyn i wneud ffrindiau a chynnal perthnasau. Ond, atgyfnertha Ryder (2013,t.29), bod plant awtistig yn wynebu heriau cymdeithasol. At hyn, eglurir yn bapur cyntaf Kanner (1943, dyfynnwyd yn Denworth, 2018) y problemau cymdeithasol wynebir pobl awtistig megis diffyg cyswllt llygaid, peidio ymateb a thuedd tuag at sgwrs obsesiynol. Ers hynny, daw anawsterau cyfathrebu yn rhan o'r cysyniad o awtistiaeth (Denworth, 2018). Dangosir proffil lestyn ei fod yn mwynhau chwarae'n annibynnol yn hytrach na chyd-chwarae ac nid yw'n dangos ymwybyddiaeth o'i gyfoedion. Cyflwyna camau chwarae cymdeithasol Mildred Parten bod lestyn ar y cam 'chwarae unig' a dyma le mae plant yn adlonni eu hunain heb unrhyw gyfranogiad cymdeithasol arall (Rymanowicz, 2015). Dadleua Gammeltoft a Nordenhof (2007) bod plant awtistig yn aml yn chwarae'n unigol, ailadrodd ac osgoi gemau gyda chydweithrediad neu chwarae dychmygol. Oblegid hyn, maent yn colli allan ar ddynwared eu cyfoedion, cyfathrebu ag eraill a holi cwestiynau sy'n sgiliau chwarae hanfodol (Gammeltoft a Nordenhof, 2007). Mynna 'Theori Dysgu Gymdeithasol' Bandura dysgwyd ymddygiad trwy fodelu eraill ac awgryma bod arsylwi chwarae yn rôl allweddol i blant ddysgu a datblygu, fodd bynnag, nad yw lestyn yn wneud hyn (Falk a Kim, 2019,t.146). Ymhellach, pwysleisia Vygotsky y pwysigrwydd o diwtor medrus yn modelu ymddygiadau neu ddarparu cyfarwyddiadau i blentyn (Vygotsky, 1978). Dadl debyg sydd gan Bruner, dywed dylai oedolion chwarae rôl weithredol yn cynorthwyo cymdeithasu plant (1978, dyfynnwyd yn McLeod, 2019). Cyhoeddwyd y syniad o 'sgaffaldio' sef rhyngweithiad strwythuredig rhwng

oedolyn a phlentyn i gyflawni tasg, a'r pwrpas yw i fodelu a chymhell y plentyn (McLeod, 2020). Yn deillio o hyn, mae'r plentyn yn ceisio deall y gweithredoedd a ddarparwyd ac amsugno'r wybodaeth i arwain ei berfformiad personol (McLeod, 2020). Rhoddir esiampl gan Shaffer (1996) am ferch sy'n cwblhau ei 'jig-saw' cyntaf. Ar ei ben ei hun cafodd anawsterau, yna eisteddodd ei thad gyda'i gan fodelu ac wrth i'r plentyn ddod yn fwy cymwys gweithiodd hi'n annibynnol (Shaffer, 1996). Awgryma Vygotsky y math hwn o ryngweithio cymdeithasol sy'n cynnwys deialog gydweithredol yn hyrwyddo datblygiad gwybyddol a sgiliau cymdeithasol (McLeod, 2020). Mewn cyferbyniad, honna Piaget bod datblygiad yn deillio o archwiliadau annibynnol, lle mae plant yn adeiladu ar wybodaeth eu hunain (McLeod, 2020). Cymdeithasu sylfaenol yw'r cymdeithasu ym mlyneddau cyntaf bywyd plentyn gyda'r prif ofalwyr sy'n dysgu i blant sut i ryngweithio ag eraill, beth sy'n dderbyniol a beth sydd ddim (Bulman, 2006, t.11). Nid yw lestyn yn gwahanu wrth ei fam yn hawdd yn y bore. Esbonia Bowlby pryd gwahanwyd o'i brif ofalwr mae plant yn crio neu bryderu (Fraley, 2018). Ar y llaw arall, cychwynnir cymdeithasu eilaidd pan ddaw plentyn mewn cysylltiad rheolaidd â phobl tu allan i'w cartref, megis cylch chwarae neu ysgol, a darparir y sgiliau i blant rhyngweithio ag oedolion a ffrindiau gan ddeall arferion cymdeithas (Bulman, 2006, t.11). Dangosa lestyn barch tuag at oedolion a phlant, serch hyn nad yw'n dilyn arferion cymdeithas megis gwneud cyswllt llygaid, gwrando ar rywun neu rannu. Dadleua Ryder (2013, t.29) bod diffyg dealltwriaeth gan pobl awtistig am gyfathrebu di-eiriau, fel adnabod mynegiant wynebol, deall emosiynau a sylwi ar iaith gorfforol. Ymhellach, rhwng oedrannau chwech ac wyth dechreuir plant i ddeall safbwyntiau eraill, ond dal i fod yn egosentrig (Oesterreich, 2017). Serch hyn, yn ôl bedwar cam datblygiad Piaget, yn ystod y cam 'gweithredol concrit' mae plant yn llai egosentrig na'r cam blaenorol ac yn ystyried safbwyntiau a theimladau eraill yn well (Howe, 1977, t.51). Yn debyg i lestyn yn siarad am ffilmiau 'Disney', bydd rhai plant awtistig yn gallu siarad yn helaeth am yr hyn sy'n eu diddori, fodd bynnag wrth siarad am eu hoff bwnc gall plant ag awtistiaeth siarad at bobl yn hytrach na chynnal sgwrs (NationalAutisticSociety, 2011, t.2). Datblygir rhwng yr oedrannau saith a deuddeg y sgiliau i rannu jôc ac ychwanegu hiwmor (Bulman, 2006). Ystyria Agius (2019) hiwmor fel glud cymdeithasol sy'n helpu meithrin perthnasoedd. Wedi dweud hyn, nad yw lestyn yn deall neu ddefnyddio hiwmor a chymerir popeth yn llythrennol. Mewn astudiaeth ym 1944, dangosodd Asperger gartwnau doniol i blant ar y sbectwm a phan na wnaethant chwerthin daeth i'r casgliad bod absenoldeb hiwmor (Rose, 2018). I'r gwrthwyneb, cynhalir nifer o astudiaethau ar gomedï ac awtistiaeth gan May ac anghytunodd bod diffyg hiwmor gan bobl awtistig, dim ond hiwmor gwahanol (Rose, 2018). Daeth McCormick (2021) i'r un gasgliad a dywed bod plant awtistig yn tueddu i ffafrio jôcs gyda therfynau syml yn fwy na disgyblion arall yr un oedran.

Pam mae dilyniant mewn dysgu yn bwysig?

Nesaf, sonnir am ddilyniant mewn dysgu a'i bwysigrwydd i Gwricwlwm i Gymru. Mynna Llywodraeth Cymru (2020) bod cynnydd ar hyd continwwm dysgu yn ganolog i Gwricwlwm i Gymru a bydd cynnydd mewn dysgu wrth wraidd dyluniad y cwricwlwm yn lle thema benodol. Felly, ar gyfer ymyrraeth lestyn mae'n bwysig i gynnal cysondeb ar ei addysg trwy ffocysu ar gynnydd ei sgiliau cymdeithasol yn hytrach na'r thema o Lego. Diffinnir dilyniant dysgu gan Stevens (2007, dyfynnwyd yn Heritage, 2008) fel dilyniant strategol sy'n hyrwyddo ymestyn allan a ffurfio cysylltiadau rhwng syniadau. Yn gyffredinol, awgrymir dilyniant dysgu ei bod yn ddilyniant llinol, er gwaethaf nid yw dysgu bob amser yn gynnydd syth, mae cyfnodau lle bydd plant yn mynd yn ôl yn hytrach nag ymlaen (Heritage, 2008, t.14). Cefnoga Donaldson (2015,t.53) y gosodiad yma a chymhara dysgu i daith gydag adegau o aros a chyfnodau o gynnydd ac felly dyna pam penderfyna ddangos dilyniant drwy gamau cynnydd yn lle lefelau. Pwysleisia Ryder (2013, t.30) er mwyn i blant ag ASA datblygu a chyflawni eu potensial llawn dylid cynllunio gwahanol strategaethau a chyfleoedd i ddatblygu'r triad amhariad sef; sgiliau cymdeithasol, iaith a chyfathrebu, meddwl ac ymddygiad. Mae ystyried dysgwyr ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) yn hollbwysig a phwysleisia Llywodraeth Cymru (2020c) dylai ysgolion gefnogi'r broses o gynllunio ar gyfer cynnydd i blant ag ADY. Ymhellach, fel rhan o'r Rhaglen Trawsnewid System ADY gosodir bydd cymorth ystyrlon o blentyn i gyflawni eu potensial llawn (LI.Cymru, 2020d,t.3). Caiff disgwyliadau'r cwricwlwm presennol eu strwythuro yn ôl oedran am bob pwnc (LI.Cymru, 2008). Er hyn, mae plant ag awtistiaeth yn datblygu ar gyfradd wahanol, felly mae'r system o gyffredinoli cynnydd plant yn ôl oedran ddim yn addas ar gyfer lestyn (Shen a Piven, 2017). Wrth edrych ar ddilyniant y cwricwlwm presennol, mae modd i athrawon cynllunio tasgau mwy heriol neu ei symleiddio yn ôl gallu'r plentyn. Honna Piaget bod plant yn datblygu o fewn camau penodol, ar y llaw arall dywed Healy (2011) nad yw blant yn cyflawni pethau ar yr un adeg, gan fod cynnydd pawb yn unigryw. Y bwriad yw gael cynnydd ar draws y meysydd dysgu a phrofiad, y sgiliau ac ar ran dyfnder gwybodaeth, felly bydd athrawon yn cynllunio gwersi a dewis adnoddau sy'n adeiladu ar wybodaeth blaenorol ac o ddiddordeb i'r blant (Donaldson, 2015,t.67). Dadleua Llywodraeth Cymru (2020) bod datblygu darlun holistaidd o ddisgyblion yw'r ffordd ymlaen a dylid ffocysu ar gryfderau, ffyrdd orau o ddysgu a meysydd i ddatblygu er mwyn cynllunio'r camau nesaf y dysgu. Ffaith hysbys wrth edrych ar broffil lestyn yw bod chwarae gyda Lego o ddiddordeb iddo a bod angen cymorth gyda'i sgiliau cymdeithasol, felly dyna pam ystyrir therapi Lego fel ymyrraeth addas. Mae pump o egwyddorion cynnydd yn sail i gynnydd ar draws pob Maes (gwelir atodiad3) a'i bwrpas yw i ddarparu arweiniad i'r hyn sydd angen i ddysgwr symud ar hyd y continwwm dysgu (LI.Cymru, 2020c).

Mynegir yn Te Whāriki y weledigaeth dysgir pob plentyn yn ffyrdd ei hun, gyda chefnogaeth oedolion ar hyd eu llwybr dysgu personol (LI.Selan Newydd, 2017,t.2). Cysyllta i weledigaeth Cymru i greu cwricwlwm sy'n gwrando ar lais y disgyblion ac yn ymateb i'w anghenion a'i safbwyntiau i wneud cynnydd ar hyd continwrm dysgu fel unigolion hyderus (LI.Cymru, 2020c). Yn Ysgol Penmaes, caiff y disgyblion cyfleoedd i fynegi eu safbwyntiau trwy strategaethau sy'n sicrhau bod siawns gan bawb rhannu ac o ganlyniad datblyga dealltwriaeth well o'u hanghenion a diddordebau gan fagu'r ymdeimlad o werthfawrogiad (Estyn, 2016,t.13). Gall cynnwys lestyn mewn y cynllunio rhoi'r cyfle iddo rannu'r hyn sy'n bwysig a gweithio iddo, er enghraifft creu proffil un dudalen (Estyn, 2019,t.4). Ymhellach, gall defnyddio dull effeithiol o gyfathrebu'n rheolaidd â rhieni helpu i gynnal parodrwydd yn dysgu lestyn. Gwêl Estyn (2019,t.4) gall sesiynau adborth wythnosol gynorthwyo cyswllt agos wrth gynllunio ar gyfer cynnydd dysgwyr ag ASA. Yn amlwg, bydd cyfnodau o lonydd, felly gall caniatáu 'seibiannau cymdeithasol' bod yn ddefnyddiol ar yr adegau pan fydd gofynion cymdeithasol yn heriol i lestyn (Estyn, 2019, t.4). Ar gyfer tracio cynnydd yr ymyrraeth therapi Lego bydd edrych ar y maes dysgu a phrofiad ieithoedd, llythrennedd a chyfathrebu wrth arsylwi'n ddefnyddiol. Y bwriad yw i lestyn datblygu'n holistaidd o ran ei ddealltwriaeth a'i ddefnydd o gyfathrebu wrth wrando, siarad a rhyngweithio o ganlyniad i'r therapi Lego (LI.Cymru, 2020b,t.102). Yn obeithiol, bydd lestyn yn raddol yn meithrin dealltwriaeth fwy cynnil o wahanol safbwyntiau a'r gallu i gyfathrebu a phlant eraill a nodir yn cam cynnydd pump (gwelir atodiad4).

Therapi Lego

Nawr ymhelaethir ar therapi Lego gan nodi beth yn union yw'r math hwn o therapi a pham mae'n ymyrraeth addas ar gyfer lestyn. Cofnodwyd ymyrraeth gynnar fel rhywbeth sy'n hanfodol i blant gydag awtistiaeth a chanfyddir llawer o astudiaethau gynharaf y derbynnir gwasanaethau ymyrraeth y gorau fydd (Papacek,Chai,Green, 2015). Dechreuir therapi Lego dod i'r amlwg mewn ysgolion fel ymyrraeth i helpu plant awtistig gyda'u hanawsterau cymdeithasol (Songara, 2017). Seilir therapi Lego ar y syniad o ddefnyddio diddordebau naturiol y plentyn i ysgogi dysgu a chymdeithasu (Owens et al, 2008). Cyflwyno LeGoff (2004) bod nod therapi Lego yw datblygu sgiliau cymryd tro, sylw ar y cyd, datrys problemau a chyfathrebu gydag aelodau'r grŵp. Canfu sawl astudiaeth addysgol yn y DU ac UDA bod prosiectau Lego yn helpu datblygu ac atgyfnerthu sgiliau chwarae a chymdeithasol fel; cyfathrebu geiriol a di-eiriau, rhannu a datrys problemau ar y cyd (Wang, 2013). Mae'n galluogi plant i gymryd rhan mewn chwarae cydweithredol gyda grŵp bach wrth dderbyn hyrwyddiad gan oedolyn (Brett, 2013,t.17). Bydd hwn yn addas ar gyfer lestyn oherwydd nad yw'n orddibynol ar oedolion. Cysylltir y dull o gael rolau gwahanol i'r diben bod yn gyfrannwr

mentrus sy'n arwain ac yn chwarae rolau amrywiol mewn timau'n effeithiol ac yn gyfrifol (LI.Cymru, 2020c) ac i'r 'Arferion y Meddwl' yn benodol 'gweithio'n gyd-ddibynol', sef y gallu i weithio gydag eraill a dysgu ohonynt (Costa a Kallick, 2008). Esbonia Montessori (dyfynnwyd gan Lelei, 2015) bod plant 6-12 oed yn elwa mwy o weithio mewn grwpiau bach oherwydd dysgwyr oddi wrth ei gilydd. Yn fras, creda Montessori (dyfynnwyd yn Duax, 2014) bod rôl yr oedolyn yw arsylwi ac ysbrydoli'r plant o bellter yn hytrach nag arwain gan bod yn rhwystro eu rhyddid. Fodd bynnag, dadleua Vygotsky bod arweiniad yr oedolyn yn angenrheidiol i ysgogi cymdeithasu (dyfynnwyd yn Siencyn, 2008,t.44). Cynigwyd therapi Lego yn wreiddiol gan LeGoff (2004, dyfynnwyd yn Songara, 2017), defnyddir yr ymyrraeth hon pedwar rôl allweddol sef y peiriannydd, cyfarwyddwr, darparwr ac adeiladwr. Y bwriad yw i lestyn ymrwymo i'w rôl gan gyd-weithio'n effeithiol gan nad yw'n hoff o rannu adnoddau neu dangos ymwybyddiaeth o'i gyfoedion. Cred Cheminais (2009) a Dubie (2019) yw gofynnir cydweithio am eglurder ar rolau, pŵer ac atgyfnerthu pwysigrwydd y cyfrifoldebau yn helpu pobl awtistig cymryd rhan mewn gwaith grŵp oherwydd ei hoffter am strwythur clir. Mae lestyn yn hoff iawn o drefn. Caniateir darparu rolau i'r plant ymarfer rhyngweithio cymdeithasol mewn amgylchedd diogel a datblygu sgiliau megis cyswllt llygaid, lleisio barn a gwrando (Brett, 2013,t.17). Tynna Bruner (1982, dyfynnwyd yn Siencyn, 2010) sylw at arwyddocâd yr amgylchedd ar gyfer datblygu cyfathrebu. Bydd lestyn yn elwa o ardal ddysgu dawel sydd heb wrthdymuniadau, o ganlyniad i'w problemau synhwyrdd gall gormod o sŵn, symud a lliwiau llachar fod yn anodd i ymdopi â (NationalAutisticSociety, 2011,t.4). Dengys canfyddiadau astudiaeth o blentyn awtistig ar ôl cymryd rhan mewn tair sesiwn therapi Lego dangosodd y bachgen gwell cyswllt llygaid, sgiliau llafar ac awydd i chwarae gydag eraill (Wagenfeld, 2020). Dyma'r sgiliau cymdeithasol penodol nodir yn broffil lestyn i wella. Y gobaith yw i lestyn cysylltu gyda'r diben o fod yn ddysgwyr uchelgeisiol gyda'r gallu i gyfathrebu'n effeithiol mewn gwahanol ffurfiau a lleoliadau erbyn diwedd yr ymyrraeth er mwyn iddo defnyddio'r hyn mae'n dysgu mewn sefyllfaoedd amrywiol fel amser chwarae (LI.Cymru, 2020c).

Nesaf siaradir am bam dewisir therapi Lego fel ymyrraeth addas i lestyn. Cymerir sylw o'r ffaith bod lestyn yn hoff iawn o weithgareddau ymarferol ac yn benodol chwarae gyda Lego, felly ymddangosir therapi Lego fel ymyrraeth addas oherwydd ei ddiddordeb a phwysleisir ymchwil y buddion cymdeithasol i gynorthwyo plant awtistig. Bydd defnyddio chwarae fel yr ymyrraeth yn diddori lestyn sy'n wych oherwydd ei anawsterau ganolbwytio. Dyweda Bruner (1961, dyfynnwyd yn Shue, 2008) pan ychwanegir diddordebau plant i'r dysgu mae mwy o awydd ganddynt i ddysgu. Dyweda LeGoff (2012, dyfynnwyd yn Griffiths, 2016,t.25) fel adnodd mae gan ddarnau Lego apêl synhwyrdd ar gyfer rhai sy'n gweld hi'n anodd prosesu. Cytuna Dr Gomez de-la-Cuesta (dyfynnwyd yn AutismResearchTrust, 2018) ac esbonia bod Lego yn adnodd cyfarwydd â phlant ac felly gall plant gyflawni rhywbeth wrth adeiladu, a

dyma gymhelliant da i ddysgu a rhyngweithio ag eraill (AutismResearchTrust, 2018). Bydd hwn yn arbennig i lestyn gan ysgrifennir yn ei broffil ei bod yn diflasu a drysu pan nad yw'n deall gweithgaredd. Ond, os digwyddir hyn bydd cyfle i lestyn cael amser tawel. Ymhellach, dewisir yr ymyrraeth o ganlyniad i'r ffaith bod y therapi'n wahanol i ddulliau eraill o ddysgu sgiliau cymdeithasol, gan fod plant yn dysgu yn y moment tra eu bod yn mwynhau adeiladu gyda'i gilydd (AutismResearchTrust, 2018). At hyn, mae'r strwythur a deunyddiau systematig yn apelgar i lawer o unigolion ag ASA (Wagenfeld, 2020). Sonnir yn broffil lestyn ei bod yn hoff o drefn a strwythur felly, atgyfnerthir eto dyma ymyrraeth addas ar ei gyfer. Canolbwyntir therapi Lego ar yr unigolyn, sy'n gysylltiedig i brif athroniaeth addysg Cymru sef disgybl-ganolog, gan fod pwyslais ar lais y disgybl. Noda Estyn bod Ysgol Treganna yn enghraifft dda o ddefnyddio llais y disgybl gan ofynnir i'w ddisgyblion am eu barn i baratoi ar gyfer y tymor canlynol sy'n codi hunanhyder disgyblion (Estyn, 2019a). Er mae anawsterau cymdeithasol ganddo lestyn mae'n hyderus wrth siarad am yr hyn sy'n ei ddiddori neu rannu ei farn, felly bydd cynnwys ef yn y broses cynllunio yn ddefnyddiol i'w datblygiad. Ond, wrth wneud hyn efallai bydd angen ymgorffori a gweithgaredd gweledol i gadw ei sylw. Prif alwedigaeth plentyndod yw chwarae a mae Lego yn un math o chwarae. Datblygir plant llawer drwy chwarae oherwydd maent yn cydweithio, darganfod, mynegi ei hun a chryfhau'r corff (Hopwood a Defis, 2017). Gall chwarae fod yn offeryn i bontio sgiliau cymdeithasol, yn nodweddiadol mae chwarae synhwyrdd a ffisegol yn dominyddu diddordebau chwarae plant awtistig, gwelir hyn yn broffil lestyn (Papacek, Chai, Green, 2015). Yn ychwanegol, gwnaeth astudiaeth gan Wagenfeld (2020) cyfleu bod gwellhad mewn chwarae plant awtistig ar ôl cyflawni therapi Lego am ddeng wythnos a pharhaodd y canlyniadau yn yr hir dymor. Felly, i grynhoi dewisir y therapi yma fel ymyrraeth addas oherwydd ei bod yn dull bleserus, hyblyg ac yn bryder isel i'r plant (AutismResearchTrust, 2018).

Nawr rhennir sut i weithredu'r ymyrraeth. Cynhalir yr ymyrraeth yn ystod amser gwersi a chymerir yr holl ddosbarth rhan gan fod anawsterau cymdeithasol gyda phawb oherwydd maent ar y sbectrwm awtistiaeth. O ganlyniad i'r ffaith bod pawb yn cymryd rhan ni fydd angen cymryd lestyn allan o'i wersi, ychwanegir y sesiynau i'w amserlen a bydden gyfle i gysylltu gyda'i gyd-ddisgyblion. Ond, disgwylir i rybuddio lestyn o flaenllaw am y newidiadau oherwydd gwêl newid yn heriol a mae'n hoffi ei drefn ailadroddus. Gall newid mewn arferion achosi pryder i blentyn awtistig (NationalAutisticSociety, 2020). O brofiad, rhybuddiodd yr athrawes plant yr uned am unrhyw addasiadau dwy wythnos cyn trwy rannu'r amserlen a thrafod beth yn union sy'n mynd i ddigwydd, dyma strategaeth addas i wneud gydag lestyn. Dywed astudiaeth lwyddiannus LeGoff (2004, dyfynnwyd yn Brett, 2013) cymerodd blant rhan mewn sesiynau 90 munud am dua 12 wythnos. Cyflwynodd astudiaeth LeGoff dros y 12 wythnos lleihaodd tueddiad y disgyblion i chwarae'n unig a chynyddodd y cyfnodau o

gymdeithasu, sy'n atgyfnerthu bod therapi Lego yn llwyddiannus yn datblygu sgiliau cymdeithasol (2004, dyfynnwyd yn Brett, 2013). Felly, bwriadir i ymyrraeth lestyn parhau am yr un cyfnod ac erbyn diwedd y cwrs bydd gwerthusiad i ystyried a yw'r therapi'n gweithio i wella sgiliau cymdeithasol lestyn neu beidio. Hefyd, efallai bydd 90 munud yn ormod i lestyn felly bydd caniatâi seibiant yn syniad da. At hyn, bydd defnyddio cardiau gweledol a gweithgareddau amrywiol yn fuddiol (gwelir atodiad5). Ond, er bod ystod helaeth o ymchwil yn cefnogi therapi Lego, os nad yw'r ymyrraeth yn addas i lestyn fydd rhaid symud ymlaen i ymyrraeth newydd. Effeithir rhieni ar lwyddiant plant, dywed Ball a Blachman (1991, dyfynnwyd yn Durisic a Bunijevac, 2017) bod plant â rhieni sy'n cymryd diddordeb yn fwy tueddol i lwyddo yn cymharu â phlant sydd ddim â rhieni cefnogol, a chefnoga hyn gan Bronfenbrenner (1979). Pwysleisia Llywodraeth Cymru (2020b) y pwysigrwydd o gyfathrebu'n effeithiol a pharhaus â rhieni/gofalwyr er mwyn feithrin perthnasau iach. Yn yr atodiad mae llythyr i rieni lestyn yn esbonio'r math o therapi a'i bwriad. Er gall sicrhau ymglymiad rhieni bod yn heriol, gall yr ymgysylltiadau helpu i gynorthwyo cynnydd lestyn gan daw partneriaeth yw addysg plentyn (Llywodraeth Cymru, 2020b). Bydd arsylwi lestyn yn ystod y sesiynau'n dull addas i fesur ei gynnydd. Mynega Fawcett a Watson (2016) bod modd ddysgu llawer gan blant trwy wyllo a gwrando mewn ffordd wyladwrus.

Cyn cychwyn mae rhaid pwysu a mesur y cryfderau a heriau. Cryfder therapi Lego yw mai'n therapi risg-isel, effeithiol a gellir personoli'r dysgu i addasu i anghenion a diddordebau'r unigolyn (Rudy, 2020). I sicrhau cynnydd a dysgu effeithiol mae personoli'r dysgu yn hanfodol, yn enwedig wrth ystyried plant gydag anawsterau cymdeithasol (Glazzard et al., 2010). Fel dywedir mai chwarae gyda Lego o ddiddordeb i lestyn o ganlyniad i'r drefn systematig, felly bydden mwy tebygol o ganolbwyntio. Mae nifer o gryfderau i chwarae â Lego megis datblygu sgiliau iaith, creadigrwydd, datblygiad ffisegol a chyfle i arbofi (Blackburn, 2016). Cryfder arall yw'r ffaith bod yr ymyrraeth yn seiliedig ar chwarae, bydd hwn yn addas ar gyfer lestyn oherwydd nodir yn ei broffil ei bod yn casáu gwaith dosbarth, felly bydd llai o siawns o'i ddiflasu a cholli diddordeb. Mynega Montessori (dyfynnwyd yn Rudy, 2020) a Moyles (2014,t.15) bod dysgu trwy chwarae'n ganolog i ymgyrch plentyn i ddysgu, datblygiad yr ymennydd a sgiliau cymdeithasol. Ymhellach, y ffaith bydd yr ymyrraeth yma'n rhywbeth newydd yn gryfder oherwydd dyweda Windston (2004) bod her newydd yn adfywio'r ymennydd. Oblegid hyn, dyma her i'r ymyrraeth hefyd oherwydd fel dywedwyd yn gynharach mae newidiadau'n anodd ymdopi â. Dysgir bod plant awtistig yn hoff o weithgareddau gweledol, felly dyma gryfder arall i therapi Lego (NationalAutisticSociety, 2011,t.4). Yr amgylchedd yn holl bwysig i'r ymyrraeth yma, disgwylir i gynnal y gweithgaredd mewn ardal dawel i gael ffocws a bydd hwn y addas ar gyfer lestyn gan ei fod yn drysu os oes ormod o'i gwmpas. Yn debyg, ystyrir pwysigrwydd yr amgylchedd mewn Reggio Emilia gan gyfeirio ato

fel y 'trydydd athro' (Education Scotland, 2006). Ac yn olaf, cryfder sydd gan therapi Lego yw'r ffaith cynhaliwyd mewn grŵp bach o dan arweiniad oedolyn. Felly, bydd hwn ddim yn gorlethu lestyn, ac yn awyrgylch mwy agos a chroesawgar. Bydd arweiniad oedolyn o werth i lestyn oherwydd mae'n ymddwyn yn barchus tuag at yr oedolion. Cytuna Rousseau (dyfynnwyd yn Bertram, 2017), dylai plant cael y rhyddid i chwarae ac archwilio'n unigol i ddysgu, ond gydag arweiniad oedolyn.

Oblegid hyn mae angen ystyried yr heriau. Mae cyllid ac arian yn her i bob ysgol, ond ar gyfer y math hwn o therapi mae angen adnoddau a hyfforddiant penodol gan y staff ac maent yn ddrud. Hefyd, ystyrir pwy fydd yn buddio'r mwyaf neu'r person mwyaf addas i gael yr hyfforddiant yma. Yn achos lestyn, bydd athrawes yr uned yn ei derbyn oherwydd bydden o fudd i bawb a hi fydd yn arwain y sesiynau. Enghraifft o arfer dda yw Ysgol Gatholig St Mary's yn Wrecsam, lle canolbwyntir ar hyfforddiant staff, derbyniodd yr uwch dîm hyfforddiant a gyflwynodd i'r staff ysgol ac arweiniodd at y staff mwy ymwybodol (Estyn, 2018). Ystyrir y ffaith gall lestyn golli amser gwersi, er ei bod yn datblygu ei sgiliau cymdeithasol maent yn cael ei dynnu i ffwrdd o agwedd arall o ddysgu a datblygu. Dadl Kijinski (2018) yw nid yw dysgu trwy brofiad yn ddull buddiol gan mae'n cymryd plant i ffwrdd o amser hanfodol i ddysgu yn y dosbarth lle gallent ennill mwy o wybodaeth. Er y ddadl yma, pwysleisir pwysigrwydd dysgu trwy brofiad yn Gwricwlwm i Gymru oherwydd darparir profiadau ystod o wybodaeth a sgiliau i ddisgyblion i'w defnyddio mewn cyd-destunau newydd (LI.Cymru, 2020b). Yn ychwanegol, mae lleoliad yn her, mae ystafelloedd ychwanegol yn brin mewn ysgolion. Er hyn, bydd cynnal y therapi Lego o fewn y dosbarth yn dderbyniol gan fod pawb yn yr uned ynghlwm a'r sesiynau. Y brif her yw'r posibilrwydd ni fydd lestyn yn ymdopi i'r therapi Lego gan nad yw pob plentyn ag ASA yn elwa o'r ymyrraeth, weithiau gwelir rhai'n anodd i ymdopi i'r ofnion cymdeithasol a chydweithio (MacKay et al, 2007). Yn astudiaeth gan MacKay (et.al, 2007) o arsylwi sesiynau therapi Lego nodwyd y cyfyngiadau a cheir yn aml wrth weithio gyda phlant megis, nid yw plant bob amser yn mynychu'r sesiynau a gall staff amrywio yn ôl ei sgiliau, eu profiad a'u hymrwymiad i'r rhaglen. Ffordd o oresgyn hyn yw sicrhau bod pawb yn derbyn yr un oriau a chadw'r un athrawes yn arwain y sesiynau i gael cysondeb. Yn gryno, mae'r cryfderau yn gorbwyso'r gwendidau.

I grynhoi, yn amlwg o'r niferoedd o astudiaethau cafwyd therapi Lego ei channol am sut datblygir sgiliau cymdeithasol plant ag awtistiaeth. Er enghraifft, ymchwiliad Levy (2020) a daeth i'r casgliad gall therapi Lego fod yn ymyrraeth effeithiol ar gyfer cryfhau sgiliau cymdeithasol pobl ag ASA yn yr ysgol. Er mae angen ystyriaeth o'r heriau, megis cyllid a staff, fel nodwyd mai ffyrdd o oresgyn y rhwystrau bach. Ar ôl trafod yr holl ymchwil bydd cyflwyno hyn fel ymyrraeth ar gyfer gweddill yr uned a phlant ag awtistiaeth yn ddosbarthiadau eraill yn

strategaeth addas i ddatblygu sgiliau cymdeithasol yr ysgol. Efallai cam pellach fydd hyfforddi'r cynorthwyydd yn therapi Lego. Ond, os na lwyddwyd therapi Lego i ddatblygu sgiliau cymdeithasol lestyn neu nad yw'n cymryd diddordeb yn yr ymyrraeth y cam nesaf bydd trafod gyda'r rhieni, wedyn chynllunio a threialu ymyrraeth newydd sy'n fwy addas i ganiatâi cynnydd. Ar y llaw arall, os yw'r ymyrraeth yn llwyddiannus y gobaith yw bydd lestyn yn fwy parod i ymgysylltu a phlant eraill a dechrau deall arferion cymdeithas, yn ogystal â datblygiad ychwanegol yn ei sgiliau ieithyddol ac echddygol man. Mae addysg yn gylchdro, sy'n gysylltiedig i gylchdro 'Highscope' (2021), lle nid oes disgwyliad i blant wneud cynnydd trwy'r amser a rôl yr athrawon yw cefnogi ac ehangu dysgu pob plentyn ar sail ei lefelau datblygiad unigol a'i diddordebau personol, i blant fod yn awyddus i ddysgu. Dyma le mae'r pwysigrwydd o bersonoli dysgu yn plethu i mewn. Yn gysylltiedig, pwysleisir trwy'r aseiniad y pwysigrwydd o gynhwysiant dysgu yn enwedig gyda phlant ag ADY fel lestyn. Sicrheir cyfle cyfartal i bawb gyflawni eu gorau ac i ddatblygu mewn amgylchedd cynhwysol yn hanfodol i Gwricwlwm i Gymru a dylai pob ysgol werthfawrogi a dathlu gwahaniaethau (Hopwood a Defis, 2017). O ddarparu amgylchedd dysgu cynhwysol lle caiff plant eu gwerthfawrogi, adeiladu ar eu cryfderau ac arbrofi gyda gwahanol strategaethau dysgu, bydd cyfle i ddisgyblion wneud cynnydd a llwyddo (Hopwood a Defis, 2017). Pwysleisir trwy gydol yr aseiniad y pwysigrwydd o bersonoli dysgu, i ddeall bod pawb yn datblygu ar gyfraddau gwahanol ac ystyriaeth o ddiddordebau a chryfderau'r disgyblion i ennyn diddordeb a sicrhau cynnydd ar hyd continwwm dysgu. I gloi, dywed gan Lywodraeth Selan Newydd (2017) bod gan bob plentyn potensial arbennig a chytunaf.

Geirfa: 4382

Cyfeirnod

Agius, J. (2019) *Humour and Autism Spectral Disorders*. Malta: Malta Journal of Health Sciences.

Autism Research Trust. (2018) *Bricks for Autism: LEGO-based therapy for children*. Autism Research Trust. Ar gael yn: <<https://www.autismresearchtrust.org/news/bricks-for-autism-lego-based-therapy-for-children>> [Darllenwyd: 29 Ionawr 2021].

BERA. (2018) *Ethical Guidelines For Educational Research*. 4ydd rhifyn. Llundain. Ar gael yn: <https://moodle.uwtsd.ac.uk/pluginfile.php/362316/mod_resource/content/1/BERA-Ethical-Guidelines-for-Educational-Research_4thEdn_2018.pdf> [Darllenwyd: 9 Chwefror 2021].

Bertram, C. (2017) *Jean Jacques Rousseau (Stanford Encyclopedia of Philosophy)*. Plato.stanford.edu. Ar gael yn: <<https://plato.stanford.edu/entries/rousseau/>> [Darllenwyd: 14 Chwefror 2021].

Blackburn, M. (2016) *How Legos and Blocks Help Make Your Child Smarter*. John Hopkins University. Ar gael yn: <<https://hub.jhu.edu/2016/03/07/lego-blocks-build-better-thinkers/>> [Darllenwyd: 15 Chwefror 2021].

Brett, E. (2013) *Lego Therapy: Developing Social Competence in Children with Asperger Syndrome through Collaborative Lego Play*. Exeter: University of Exeter. Ar gael yn: <<https://ore.exeter.ac.uk/repository/bitstream/handle/10871/14245/BrettE.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> [Darllenwyd: 16 Chwefror 2021].

Bronfenbrenner, U. (1979) *The Ecology of Human Development. Experiment by Nature and Design*. Boston: Harvard University Press.

Cheminais, R. (2009) *Effective Multi-Agency partnerships : Putting Every Child Matters Into Practice*. Dawsonera.

Comisiynydd Plant Cymru. (2011) *Deall Eich Hawliau*. Ar gael yn: <https://www.childcomwales.org.uk/wp-content/uploads/2016/04/ccfw_rights_poster_wel.pdf> [Darllenwyd: 4 Chwefror 2021].

Costa, A. and Kallick, B. (2008) *Learning and Leading with Habits of Mind*. USA: ASCD.

Denworth, L. (2018) *Social Communication in Autism, Explained*. spectrumnews.org. Ar gael yn: <<https://www.spectrumnews.org/news/social-communication-autism-explained/>> [Darllenwyd: 5 Chwefror 2021].

Donaldson, G. (2015) *Dyfodol Llwyddiannus: Adolygiad Annibynnol o'r Cwricwlwm a'r Trefniadau Asesu yng Nghymru*. Caerdydd: Hawlfraint y Goron.

Duax, T. (2014) *Every Adult in the Environment: A Unifying Approach to Safety — Montessori Guide*. Montessori Guide. Ar gael yn: <<https://montessoriguide.org/every-adult-in-the-environment-a-unifying-approach-to-safety>> [Darllenwyd: 17 Chwefror 2021].

Dubie, M. (2019) *Group Work in a General Education Classroom for Students with ASD*. Indiana: Indiana Resource Centre for Autism. Ar gael yn: <<https://www.iidc.indiana.edu/irca/articles/group-work-in-a-general-education-classroom-for-students-with-asd.html>> [Darllenwyd: 12 Chwefror 2021].

Duriscic, M. a Bunijevac, M. (2017) *Parental Involvement as a Important Factor for Successful Education*. Ar gael yn: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1156936.pdf> [Darllenwyd: 11 Chwefror 2021].

Education Scotland. (2006) *The Reggio Emilia Approach to Early Years Education*. Glasgow: Learning and Teaching Scotland.

Estyn. (2016) *Cyfranogiad Disgyblion: Canllaw Arfer Orau*. Hawlfraith y Goron.

Estyn. (2018) *Readiness for additional learning needs reforms*. Estyn.gov.wales. Ar gael yn: <https://www.estyn.gov.wales/system/files/2020-07/Readiness%2520for%2520ALN%2520reforms%2520-%2520en_0.pdf> [Darllenwyd: 11 Chwefror 2021].

Estyn. (2019a) *Defnyddio Llais Y Disgybl I Lunio Dysgu*. Estyn.llyw.cymru. Ar gael yn: <https://www.estyn.llyw.cymru/arfer-effeithiol/defnyddio-llais-y-disgybl-i-lunio-dysgu?_ga=2.244313030.210650784.1607362621-1056387457.1607362621> [Darllenwyd: 7 Chwefror 2021].

Estyn. (2019) *Supplementary Guidance: Autism Spectrum Disorder*. Estyn.gov.wales. Ar gael yn: <<https://www.estyn.gov.wales/system/files/2020-07/Supplementary%2520guidance%2520-%2520ASD.pdf>> [Darllenwyd: 11 Chwefror 2021].

Falk, R. a Kim, S. (2019) *The War System: An Interdisciplinary Approach*. Milton: Routledge.
Fawcett, M. a Watson, D. (2016) *Learning Through Child Observation*. Llundain: Jessica Kingsley Publishers.

Fraley, C. (2018) *A Brief Overview of Adult Attachment Theory and Research*. Department of Psychology at the University of Illinois. Ar gael yn: <<http://labs.psychology.illinois.edu/~rcfraley/attachment.htm>> [Darllenwyd: 6 Chwefror 2021].

Gammeltoft, L. a Nordenhof, M. (2007) *Autism, Play and Social Interaction*. Llundain: Jessica Kingsley.

Glazzard, J., Hughes, A., Netherwood, A., Neve, L a Stokoe, J, (2010) *Teaching Primary Special Educational Needs*. Exeter: Learning Matters LTD.

Griffiths, C. (2016) *LEGO Therapy and Social Competence: An Exploration of Parental and Teacher Perceptions of LEGO-Based Therapy with Pupils Diagnosed with Autism Spectrum Disorder (ASD)*. Caerdydd: Prifysgol Caerdydd.

Healy, J. (2011) *Different Learners: Identifying, Preventing, and Treating Your Child's Learning Problems*. Efrog Newydd: Simon and Schuster.

Heritage, M. (2008) *Learning Progressions: Supporting Instruction and Formative Assessment*. Washington DC: Council of Chief State School Officers.

Highscope. (2021) *Active Learning Curriculum*. [blog] HighScope. Ar gael yn: <<https://highscope.org/our-practice/curriculum/>> [Darllenwyd: 18 Chwefror 2021].

Hopwood, M. a Defis, N. (gol.) (2017) *Llawlyfr Darpar-Athrawon Cymru*. Caerfyrddin: Yr Athrofa. [llawlyfr mewnol] .

Howe, L. (1977) *Jean Piaget's Theory of Cognitive Development: An Overview and Appraisal*. Perkins Journal.

Kijinski, J. (2018) *Why Experiential Learning Often Isn't As Good As Classroom Learning*. Insidehighered.com. Ar gael yn: <<https://www.insidehighered.com/views/2018/01/08/why-experiential-learning-often-isnt-good-classroom-learning-opinion>> [Darllenwyd: 10 Chwefror 2021].

LeGoff, D.B. (2004) *Use of LEGO as a Therapeutic Medium for Improving Social Competence*. Journal of Autism and Developmental Disorders.

Lelei, F. (2015) *The Benefits of Individual, Paired and Group Lessons in a Montessori Children's House*. The University of Wisconsin.

Levy, J. (2020) *Lego Therapy: Building Social Skills for Adolescents with an Autism Spectrum Disorder*. British Psychological Society.

Llywodraeth Cymru. (2008) *Fframwaith Addysg Bersonol a Chymdeithasol Ar Gyfer Dysgwyr 7 i 19 oed yng Nghymru*. Caerdydd: Yr Adran Plant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau Llywodraeth Cynulliad Cymru.

Llywodraeth Cymru. (2020) *Cefnogi Cynnydd Dysgwyr Canllawiau Asesu*. HWB. Ar gael yn: <<https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/cefnogi-cynnydd-dysgwyr-canllawiau-asesu>> [Darllenwyd: 6 Chwefror 2021].

Llywodraeth Cymru. (2020b) *Canllawiau Cwricwlwm i Gymru*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru.

Llywodraeth Cymru. (2020c) *Datblygu Gweledigaeth Ar Gyfer Dylunio Cwricwlwm*. Hwb.gov.wales. Ar gael yn: <<https://hwb.gov.wales/cwricwlwm-i-gymru/cynllunio-eich-cwricwlwm/datblygu-gweledigaeth-ar-gyfer-dylunio-cwricwlwm/#progression>> [Darllenwyd: 10 Chwefror 2021].

Llywodraeth Cymru. (2020d) *Rhaglen Trawsnewid System Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru.

Llywodraeth Selan Newydd. (2017) *Te Whāriki - Early Childhood Curriculum*. Thorndon Wellington: Ministry of Education New Zealand.

MacConville, R. (2010) *Special Needs- What to Know and What to Do, The Professional Development File for all Staff*. Llundain: Optimus Education.

MacKay, T., Knott, F., Dunlop A.W. (2007) *Developing Social Interaction and Understanding in Individuals with Autism Spectrum Disorder: A Groupwork Intervention*. Taylor & Francis Ltd. Journal of Intellectual & Developmental Disability.

McCormick, J. (2021) *Asperger's Syndrome and Humor – The Asperger / Autism Network*. The Asperger / Autism Network (AANE). Ar gael yn: <<https://www.aane.org/aspergers-syndrome-humor/>> [Darllenwyd: 5 Chwefror 2021].

McLeod, S. (2019) *Bruner - Learning Theory in Education*. Simplypsychology.org. Ar gael yn: <https://www.simplypsychology.org/bruner.html> [Darllenwyd: 1 Chwefror 2021].

McLeod, S. (2020) *Lev Vygotsky's Sociocultural Theory*. Simplypsychology.org. Ar gael yn: <<https://www.simplypsychology.org/vygotsky.html>> [Darllenwyd: 3 Chwefror 2021].

Moyles, J. (2014) *The Excellence of Play*. UK: McGraw-Hill Education.

National Autistic Society. (2011) *Classroom and Playground Support for Children with Autism Spectrum Disorders*. Llundain: The National Autistic Society.

National Autistic Society. (2020) *Dealing with Change*. Autism.org.uk. Ar gael yn: <<https://www.autism.org.uk/advice-and-guidance/topics/behaviour/dealing-with-change/all-audiences>> [Darllenwyd: 18 Chwefror 2021].

Oesterreich, L. (2017) *Ages & Stages 6-8*. Iowa: Iowa State University Extension and Outreach.

Owens, G., Granader, Y., Humphrey, A., Baron-Cohen, S. (2008) *LEGO Therapy and the Social Use of Language Programme: An Evaluation of Two Social Skills Interventions for Children with High Functioning Autism and Asperger Syndrome*. Journal of Autism & Developmental Disorders.

Papacek, A., Chai, Z. a Green, K. (2015) *Play and Social Interaction Strategies for Young Children With Autism Spectrum Disorder in Inclusive Preschool Settings*. SAGE. Ar gael yn:

<<https://journals-sagepub-com.ezproxy.uwtsd.ac.uk/doi/full/10.1177/1096250615576802>>
[Darllenwyd: 16 Chwefror 2021].

Rose, D. (2018) *Do autistic people 'get' jokes?*. BBC News. Ar gael yn:
<<https://www.bbc.co.uk/news/disability-46555014>> [Darllenwyd: 5 Chwefror 2021].

Rudy, L. (2020) *Learn How LEGO Therapy Can Help Children With Autism*. Verywell Health. Ar gael yn: <<https://www.verywellhealth.com/lego-therapy-for-children-with-autism-4169865>>
[Darllenwyd: 4 Chwefror 2021].

Ryder, N. (2013) *Yr ABC i Anghenion Ychwanegol*. Canolfan Peniarth: Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant.

Rymanowicz, K. (2015) *The Power of Play – Part 1: Stages of play*. MSU Extension. Ar gael yn: <https://www.canr.msu.edu/news/the_power_of_play_part_1_stages_of_play>
[Darllenwyd: 4 Chwefror 2021].

Schaffer, R. (1996) *Social Development*. Oxford: Blackwell.

Shen, M. a Piven, J. (2017) *Brain and Behaviour Development in Autism from Birth through Infancy*. North Carolina: Institute for Developmental Disabilities and Department of Psychiatry.

Shue, P (2008) *Using Children's Interests in the Learning Process*. NHSA Dialog.

Siencyn, S. (2008) *Y Plentyn Bach*. Caerfyrddin: Coleg y Drindod.

Siencyn, S. (2010) *Y Cyfnod Sylfaen 3-7 oed*. Caerfyrddin: Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant.

Songara, J. (2017) *How ffective is the 'Lego Therapy' intervention to support children aged 5-16 with an autistic spectrum disorder with their social communication difficulties in school?*. Llundain: University College London. Ar gael yn: <<https://www.ucl.ac.uk/educational-psychology/resources/CS1Songara16-19.pdf>> [Darllenwyd: 16 Chwefror 2021].

TheWackyWarehouse. (d.d) *LEGO THERAPY SOCIAL SKILLS GROUP HANDBOOK*. Static1.squarespace.com. Ar gael yn:

<<https://static1.squarespace.com/static/5b9cf6ff4611a0acf30a849d/t/5bae893e8165f556c91efc40/1538165067162/Showcase+-+EBOOK+3.pdf>> [Darllenwyd: 12 Chwefror 2021].

Vygotsky, L. (1978) *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Wagenfeld, A. (2020) *LEGO Therapy: How to Build Connections with Autism – One Brick at a Time*. Autism Parenting Magazine. Ar gael yn:

<<https://www.autismparentingmagazine.com/lego-therapy-autism/>> [Darllenwyd: 1 Chwefror 2021].

Wang, K. (2013) *How Lego Therapy Can Help Children With Special Needs*. [blog]

Friendship Circle - Special Needs Blog. Ar gael yn:

<<https://www.friendshipcircle.org/blog/2013/10/14/how-lego-therapy-can-help-children-with-special-needs/>> [Darllenwyd: 10 Chwefror 2021].

Winston, R. (2004) *The Human Mind: And How To Make The Most Of It*. Random House.

Atodiad**Atodiad 1 – Proffil Iestyn.****Proffil disgybl**

Mae Iestyn (ffug enw) yn 8 mlwydd oed o ddosbarth cymysg (blwyddyn 3,4,5 a 6) am blant gydag awtistiaeth. Mae ganddo awtistiaeth, mae hwn yn effeithio ar ei sgiliau cymdeithasol. Mae Iestyn yn byw gyda'i fam a thad ac nad oes unrhyw frodyr neu chwiorydd ganddo. Nid yw Iestyn yn mwynhau gwaith dosbarth; ysgrifennu, mathemateg a darllen. Yn debyg, nad oes diddordeb yn wersi ymarfer corff a chwaraeon. Er hyn, mae ganddo sgiliau technoleg wych a diddordeb|chwarae'r iPad. Yn y dosbarth mae iPad personol i bob plentyn, ac mae hawl i'r plant ei defnyddio ar ôl cwblhau gwaith dosbarth. Hefyd, pryd mae Iestyn yn cwblhau gweithgareddau mathemateg mae'n o safon uchel iawn, yn uwch na'i gyd-ddisgyblion er taw ef yw'r ifancach yn y dosbarth. Mae Iestyn yn drysu a chrio pan nad yw'n deall y gwaith. Yn ychwanegol, weithiau wrth gyrraedd yr ysgol mae Iestyn yn dymer wael, felly mae'n cymryd y bore iddo addasu a chael amser tawel. Mae'n amlwg bod Iestyn yn mwynhau gweithgareddau ymarferol megis chwarae gyda Lego, yn y dŵr neu gyda thywod, yn enwedig tu allan. Hefyd, mae'n hoff iawn o weithgareddau synhwyrdd. Nad yw Iestyn yn torri ar draws y dosbarth neu dynnu sylw'r athrawes, mae'n eistedd yn dawel yn breuddwydio a chwifio ei freichiau. Mae'n anodd denu ei sylw weithiau, mae'n sefyll neu orwedd mewn un man am gyfnod o amser. Mae'n hoff iawn o wyllo a siarad am raglenni teledu a ffilmiau ac mae'n cofio manylion penodol. Yn ychwanegol, mae Iestyn yn hoffi trefn fel ei gyd-ddisgyblion, felly mae amserlen personol i bob aelod o'r dosbarth ar y wal. Nad yw Iestyn yn hoff iawn o synau uchel oherwydd ei bod nhw'n ei ddrysu, felly mae'n bwysig i'r amgylchedd dosbarth bod yn dawel ac ymlacio. Mae Iestyn yn ailadrodd yn aml e.e. agor a chau'r drws, rhoi pensiliau mewn yr un drefn a gwahanu peli dŵr yn ôl lliw.

Datblygiad Corfforol

- Sgiliau echddygol bras ddim wedi'u datblygu'n dda e.e. neidio, troi, perfformio tasgau mewn gwersi ymarfer corff.
- Sgiliau echddygol man angen datblygiad pellach, mae'n gweld yn anodd codi eitemau bach weithiau.
- Gallu rhedeg yn ystod amser chwarae, ond yn blino'n gyflym.
- Hoffi chwarae yn yr awyr agored.
- Dim yn gallu dal neu daflu pêl.
- Printio wrth ysgrifennu yn hytrach na defnyddio llawysgrifen glwm.

Datblygiad Gwybyddol

- Adnabod amser ar yr awr.
- Deall amserlenni dosbarth.

- Hoff iawn o weithgareddau a thasgau gweledol.
- Cael hi'n anodd canolbwyntio, mae'n hoffi breuddwydio.
- Cof da iawn. Cofio pethau mewn manylder.
- Sgiliau mathemateg yn uwch na'i gallu am 8 mlwydd oed.

Datblygiad Emosiynol

- Crio a drysu pan nad yw'n deall gwaith neu beth mae rhywun yn dweud.
- Crio wrth gael ei wahanu o'i fam yn y bore.
- Cael siom os yw'n methu cyflawni tasgau neu'n cael atebion anghywir.
- Dim yn dangos empathi tuag at ei gyd-ddisgyblion neu ddeall teimladau eraill.
- Mae gwell gan lestyn defnyddio ystumiau fel pwyntio yn lle siarad.
- Nad oes amryw o fynegiannau wynebol gan lestyn, naill ai trist neu wyneb syth.

Datblygiad Ieithyddol

- Anhawster canolbwyntio wrth ddarllen ac ysgrifennu.
- Gallu siarad yn eithaf clir.
- Dim yn deall neu ddefnyddio hiwmor, mae'n cymryd popeth yn llythrennol.
- Mae'n gallu clywed ond nad oes sgiliau gwrandao da ganddo.
- Mae lestyn yn hyderus yn siarad am yr hyn sy'n ei ddiddori a rhannu ei feddyliau.

Datblygiad Cymdeithasol

- Ymddwyn yn barchus tuag at oedolion a phlant eraill.
- Gweld yn anodd gwneud ffrindiau a chynnal perthnasau.
- Mae lestyn yn dueddol siarad at bobl yn hytrach na chynnal sgwrs.
- Mwynhau gweithio a chwarae ar ei ben ei hun yn hytrach na gydag eraill ac nid yw'n dangos ymwybyddiaeth o gyfoedion.
- Mynegi barn am hoffterau megis ffilmiau Disney.
- Nid yw'n hapus i wahanu oddi wrth ei fam bob bore.
- Ar adegau, mae'n amharod i rannu adnoddau gydag eraill.
- Nad yw lestyn yn gallu gwneud cyswllt llygaid.
- Dim yn deall arferion cymdeithasol.

Atodiad 2 – Llythyr i rieni lestyn.

Llythyr i rieni lestyn

Annwyl rhieni lestyn,

Fel trafodir yn ein cyfarfod wythnos diwethaf, mae'r adnoddau nawr gyda'r ysgol i gychwyn sesiynau therapi Lego i wella a datblygu sgiliau cymdeithasol lestyn oherwydd ei anawsterau. Byddwn yn cynnal sesiynau 90 munud yr wythnos am dua 12 wythnos. Byddwn yn monitro ac arsylwi cynnydd lestyn i weld a yw'n ymdopi i'r ymyrraeth ac a yw'r ymyrraeth yn llwyddo i gryfhau ei sgiliau cymdeithasol. Os oes unrhyw gwestiynau neu os ydych eisiau trafodaeth bellach rwy'n agored.

Diolch yn fawr iawn,
Miss Ffion Hann-Jones.

Manylion cyswllt

Rhif ffôn yr uned:

E-bost: |.....

Atodiad 3 – Pump egwyddorion cynydd.

- Ehangder a dyfnder gwybodaeth,
- Dyfnhau'r ddealltwriaeth yn y Meysydd,
- Mireinio sgiliau a soffistigeiddrwydd cynyddol,
- Nodi cysylltiadau a throsglwyddo dysgu i gyd-destunau newydd,
- Effeithiolrwydd cynyddol fel dysgwr.
- (LI.Cymru, 2020b)

Atodiad 4 - Cam cynydd pump o'r maes dysgu a phrofiad iaith, llythrennedd a chyfathrebu.

Nodir yn y gallu i cyfathrebu teimladau a barn gan ddangos empathi a pharch, dyma targed i enelu at wrth cynnal y therapi Lego gyda lestyn (LI.Cymru, 2020b,t.116).

Atodiad 5 – adnoddau a gweithgareddau i'r therapi. (WackyWarehouse, d.d)**Further LEGO® Club Session Ideas**

Theme Idea	Activity Suggestions
Buildings	• Design a castle • Make a house • Make a shelter for an animal • Recreate your classroom or bedroom
Space	• Make a space ship or rocket • Design a space station • Create an alien scene
Structures	• Build a bridge • Make something to drop an egg without it smashing • Pressure testing structures • Make a tall tower • Make a LEGO® zipline for a minifigure
Roads and directions	• Make a marble run • Create a road system • Invent a LEGO® board game • Play 'Battleships' using LEGO® • Make a balloon powered LEGO® car
Earth	• Make a LEGO® volcano using bicarbonate of soda • Make four different trees representing the four different seasons • Design a building to withstand an earthquake
Boats and water worlds	• Make a boat which floats • Make a sailing boat • Try to sink a LEGO® brick
Communication	• Make a LEGO® animation • Mirror models (where one model is outside the room and only one person may look at it relaying instructions back to the Builder)
Literacy	• Build letters or names • Create instructions for a LEGO® design • Create a minifigure (and use as a character prompt for writing)
Living things	• Make a plant pot out of LEGO® and plant a seed • Make a bird feeder
Weighing and measuring	• Design scales for weighing small objects • Figure out how to measure the sizes of different things using nothing except LEGO®

LEGO® CLUB SAMPLE RULES

- Structures must be built by the group, not the individual.
- If something gets broken, you fix it or request help fixing it.
- You ask for things, don't just take them.
- You use quiet calm indoor voices with no shouting.
- You use kind and polite words.
- Hands and feet are kept to yourself and no bricks go in the mouth!
- Everyone helps to tidy at the end.
- Listen to each other
- Ask before taking something from someone else.

Sample Structure

Discussion (10 minutes): Reveal the theme and discuss the objectives.

Role Assigning (5 minutes): Assign groups. Assign roles (engineer, builder and supplier) reminding children that they will each get a turn in another session.

Project 1 (20 minutes): Children work on pre-designed projects following instructions. Club Leaders ensure children stay on task and stay within their defined roles, referring them back to the 'rules' where necessary. Adults will need to judge how much help and assistance is required but remember the goal is for the children to achieve the goal themselves.

Project 2 (20 minutes): Children work on freestyle projects within the same theme. The engineer conceives the design, perhaps with input from the builder and supplier. The supplier then selects and finds everything needed, whilst the builder is responsible for constructing the design.

Discussion (10 minutes): Children talk about what they've built, problems they encountered and how things could be changed or improved.

Tidy-Up Time (5 minutes): All children help to clear up.

Club Leader Useful Phrases

- Did anyone notice a rule getting broken?
- We've identified a problem, how can we fix it?
- Are we sticking to our roles?
- That approach doesn't seem to be working, what else can we try?
- How could we work together better?
- We're getting frustrated. How can we sort this out?
- How can we phrase our instructions more clearly?

LEGO® Club - Session 1

Theme: Transport

Resources Required:

- A small LEGO® set with instructions on a transport theme e.g. helicopter, plane, lorry or car. LEGO® CITY provide a good choice.
- A selection of generic bricks (including wheels) and baseplates.
- Prompt cards for Engineer, Supplier and Builder (see Section 3).
- Rules.
- Useful phrases poster (see Section 3).

Discussion (10 minutes): Explain what LEGO® Club is all about and how it will work. Explain how everyone gets a different role (Engineer, Supplier or Builder) and they remain in this role for the session. Explain they will get a turn being the different roles in following sessions. Explain what the roles do and that they will be assigned shortly. Explain and point out the LEGO® Club rules.

Role Assigning (5 minutes): Assign the roles: Engineer, Supplier and Builder making sure you make a note of who is filling which role. Give each child the appropriate prompt card.

Project 1 (20 minutes) – Make Your Transport:

Children work together to make the LEGO® Transport set provided to them. The Engineer will have the instructions. The Supplier is responsible for finding the bricks as described (or pointed out) by the Engineer. The Supplier gives the bricks to the Builder who puts them together.

Assistance and guidance is offered by the Club Leader according to the needs of the individual group.

Project 2 (20 minutes) – Design Your Own Racing Car and Make a Track:

Children work in a freestyle way (still within the roles of Engineer, Supplier and Builder) to create a racing car and track using generic bricks, wheels and base plates. The Engineer designs the racing car, drawing on input from the Supplier and Builder. The Supplier then hunts down the bricks needed and gives these to the Builder. The Builder constructs the design according to the Engineer's instructions.

Discussion (10 minutes): Children talk with the Club Leader about what they've built, problems they encountered and how things could be changed or improved.

Tidy-Up Time (5 minutes): All children help to clear up.